

ROOMALAISTEN
JA
KREIKKALAISTEN

KIRJAILIJAIN
TEOKSIA

KOKOELMA KÄÄNNÖKSIA
JOHDANTOINEEN

TOIMITTANUT

K. J. HIDÉN

HELSINGISSÄ
KUSTANTAJA: YRJÖ WEILIN

II

TACITUS

AGRICOLA

SUOMENTANUT

K. J. HIDÉN

Sonstige byråer og selskaber, der betjener

ROOMALAISTEN JA KREIKKALAISTEN
KIRJAILIJAIN TEOKSIA

II

AGRICOLA

KIRJOITTANUT

CORNELIUS TACITUS

SUOMENTANUT

T:ri K. J. HIDÉN

ROOMALAISEN FILOLOGIAN DOSENTTI

HELSINGISSÄ 1904

ntamo 2012
ISBN 978-952-215-352-4

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

HELSINGISSÄ
OSAKEYHTIÖ WEILIN & GÖÖS AKTIEBOLAG
1904

Alkulause.

*Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.
Horatius Epist. I 6.*

Tacituksen kyhäämä *Agricolan* elämäkerta jätetään täten ensi kerta suomalaisessa asussa yleisölle. Samoin kuin vast'ikään julkaistu Tacituksen *Germanian* suomenos, on *Agricolan*kin käännös aikaisemmin yliopistollisilla luennoilla esitetty.

Suomennoksessani olen tarkasti seurannut latinalaista tekstiä etupäässä opiskelevain tarpeita silmällä pitäen; siksi käännöksen asu alkuteoksen vaikeasti tulkittavan kielimuodon vuoksi kaikin paikoin ei ole tullut niin tyydyttävä kuin olisin suonut. Melkein kaikkialla suomenokseni perustuu *Yliopettaja, T:ri Hj. Appelqvistin* julkaisemaan tekstiin (*Tacitus Germania och Agricola med förklaringar. Helsingfors 1899*).

Kirjan alkuun on asetettu lyhyt esitys Tacituksen elämästä ja teoksista sekä käännökseen liitetty jotkut tarpeelliset selitykset.

Helsingissä, syyskuulla 1904.

K. J. Hidén.

Cornelius Tacituksen elämä ja teokset.

Vaikka Tacituksen kirjallinen merkitys aikaisin tunnustettiin, on jälkimaailmalla perin vaillinaiset tiedot hänen elämänvaiheistaan. Emme tunne hänen syntymävuottaan (siksi on oletettu v. 55 tai 56 j. Kr.), emme hänen syntymäpaikkaansa emmekä hänen kuolinvuottaan, emme edes varmuudella täydellisesti tiedä hänen nimeään. Eräs kirjailija keisarivallan loppupuolella Apollinaris Sidonius mainitsee hänet Gaius-etunimellä ja samoin jotkut muut, mutta hänen teostensa vanhimpaan käsikirjoitukseen on nimi Publius merkitty ja sitä pidetään nykyään oikeana. Yleensä saamme tyytyä niihin varsin niukkoihin tiedonantoihin, mitkä tavataan Tacituksen ja hänen läheisen ystävänsä Plinius nuoremman kirjoitelmissa.

Kaikesta päättäen Tacitus kuului ylhäiseen ja arvossa pidettyyn sukuun. Hänen isänsä oli luultavasti eräs roomalainen ritari Cornelius Tacitus, jonka Plinius vanhempi kertoo olleen Belgica-maakunnan prokuraatorina. Lapsuudessaan ja nuoruudessaan sai Tacitus huolellisen kasvatuksen. Niinkuin sen ajan nuoret Roomalaiset tutki hän ahkerasti lakitiedettä, filosofiaa ja puhetaitoa voidakseen sittemmin menestyksellä astua valtion palvelukseen. Muiden muassa hän oman kertomuksensa mukaan kuunteli Marcus Aperia ja Julius Secundusta, jotka siihen aikaan olivat Rooman kuuluisimmat puhujat, ja nautti luultavasti myös Quintilianuksen opetusta retoriikassa. Siten hän itse vähitellen tuli kuuluisaksi asianajajaksi ja kokosi ympärilleen joukon oppilaita. Jotenkin nuorena

hän meni v. 78 j. Kr. naimisiin Cn. Julius Agricolan tyttären kanssa.

Valtiollisista toimistaan Tacitus kyllä itse puhuu, mutta niin epäselvästi, että emme täydellä varmuudella saata tietää mitään niistä. Otaksutaan että hän Vespasianuksen aikana tuli quaestoriksi ja sitten Tituksen hallitessa joko aediliksi tai kansantribuniksi. Domitianus teki hänet praetoriksi ja sen ohessa 15-mieskollegion (pappisveljistön) jäseneksi. Sellaisena hän otti osaa siihen vuosisataisjuhlaan, jonka keisari v. 88 toimeenpani. Vähää myöhemmin v. 90 jätti Tacitus Rooman ja palasi vasta appensa Agricolan kuoltua v. 93. Sinä aikana hän oli jossakin toimessa, mutta emme tiedä missä.

Romaan palattuun Tacitus yleensä pysyttäytyi syrjässä välttääkseen Domitianuksen epäluuloa. Kun Domitianus oli kukistettu, tuli Tacitus konsuliksi v. 97 L. Verginius Rufuksen jälkeen ja piti myös hautajaispuheen hänen kunniaksaan. Sitten mainitaan hänen nimensä v. 100, kun hän ystävänsä nuoremman Pliniuksen kanssa esiintyi Afrika-maakunnan asujanten avustajana heidän syyttäessään ent. prokonsulia Marius Priscusta rahainkiskomisista, jolloin Marius tuomittiin syylliseksi. Lisäksi muuan äskettäin löydetty piirtokirjoitus osoittaa, että hän Trajanuksen aikana oli Asian prokonsulina (maaherrana). Mitään enempää emme tiedä hänen toimistaan valtion palveluksessa. Arvellaan hänen kuolleen keisari Hadrianuksen ensi hallitusvuosina.

Aikaisin Tacituksen teoksista on luultavasti *Dialogus de oratoribus* (Keskustelu puhujista), jossa hän esittää syyt puhetaidon rappeutumiseen keisarien aikana. Ainettaan on tekijä käsitellyt hyvinkin viehättävästi ja luontevasti, jotta kirjanen syystä on luettu Rooman kirjallisuuden parhaimpiin tuotteisiin. Kuitenkin on usein väitetty ett'ei Tacitus olisikaan tämän kirjan tekijä, koska se tyyliiltään monessa suhteessa suuresti eroaa hänen muista teoksistaan. Sen johdosta ovat jotkut otaksuneet että Tacitus jo nuoruudessaan noin v. 80 olisi teoksen sepittänyt.

Ennenkuin Tacitus ryhtyi suurempiin teoksiinsa, julkaisi hän melkein samaan aikaan v. 98 kaksi kirjasta.

Ensiksi julkaisi hän appensa Agricolan elämäkerran. Tämä on historiallinen ylistyskirja, missä tekijä varsin laajasti kuvailee Agricolan seitsenvuotista maaherranaloa Britanniassa liittäen arvokkaita tiedonantoja tästä maasta ja sen kansoista.

Toinen samana vuonna ilmestynyt kirjanen on *Germania*. Tällä kansatieteellis-maantieteellisellä tutkielmalla Tacitus tahtoi kiinnittää kansalaistensa huomiota Germaneihin, joitten tulevaa suurta merkitystä maailmanhistoriassa tarkkasilmäinen valtiomies sekä harras isänmaanystävä vaistomaisesti huolestuneena aavisteli.

Sitten seurasi suurisuuntainen teos *Historiae*, jossa Tacitus kuvaili omaa aikaansa Galbasta Domitianuksen kuolemaan, siis etupäässä flavilaisen suvun historiaa. Tästä luultavasti 14 kirjaa käsittävästä teoksesta on vain osa säilynyt.

Toisessa pääteoksessa, jota tavallisesti kutsutaan *Annales* (Vuosikirjat), kerrotaan tapaukset Augustuksen kuolemasta Neron kuolemaan. Sitä oli kaikesta päätäten 16 kirjaa; ainoastaan osa on tallella.

Sen lisäksi Tacitus aikoi käsitellä Augustuksen historiaa sekä kuvata Neron ja Trajanuksen hallitusta, mutta kuolema esti hänet siitä.

Tacitus noudattaa historiallisissa teoksissaan pragmatista (psykologista) katsantotapaa: hän ei tyydy yksinomaan kuvaamaan tapauksia, vaan koettaa myös selvittää niitten syitä ja yhteyttä sekä ihmisiin että ulkomaisiin oloihin nähden. Hänen nuoruutensa ja miehuutensa aika kauheine ja turvattomine oloineen oli kuitenkin siinä määrässä painanut hänen mieleensä synkän katkeruuden, jotta hän yleensä kaikkialla näkee vain kehnoutta ja halpamaisuutta sekä sen takia tietämättäänkin värittää esitystään. Hänen kielessään on tosin henkisen pilaantumisen merkkejä havaittavissa, mutta intohimoisessa, pingoitetussa niukkuudessaan runoillisine vivahduksineen ynnä lennokkaine sanoineen se vaikuttaa valtavasti syvemmästi ajattelevaan lukijaan.

Roomalaisten ja kreikkalaisten kirjailijain teoksia

- I. Tacitus, Germania suom. *K. J. Hiden.*
 - II. Tacitus, Agricola suom. *K. J. Hiden.*
 - III. Horatius, Runoudesta suom. *K. J. Hiden.*
-

näköispainos ntamo 2012

